

URTX

ELS 661 DELS OMELLS DE NA GAIA.
PRESONERS AL CAMP DE TREBALL NÚM. 3

Jordi Oliva Llorens

ELS 661 DELS OMELLS DE NA GAIA. PRESONERS AL CAMP DE TREBALL NÚM. 3

Abstract

Los campos de trabajo, de internamiento o de concentración formaron parte del universo concentracionario en la zona republicana durante la Guerra Civil. En Cataluña fueron organizados y dependían del Servicio de Investigación Militar (SIM) y tenían como objetivo utilizar presos y prisioneros como mano de obra esclava sobre todo en obras de fortificación militar de la L-2. Uno de estos campos, el número 3, se instaló en els Omells de Na Gaia el día 26 de abril de 1938 con un contingente de 661 hombres, entre presos y prisioneros.

Work, internment and concentration camps in the republican zone during the Spanish Civil War were part of the organisation built up in Catalonia by the Military Investigation Service (SIM). They were designed to use prisoners as slave workers, especially in the building of the L-2 system of fortifications. One of these camps, number 3, was set up in Els Omells de Na Gaia on the 26th of April 1938 with a contingent of 661 male prisoners.

Paraules clau

Omells de Na Gaia, camp de treball, camp de treball núm. 3, món concentracionari republicà, Joan García Oliver, Indalecio Prieto, Rafael Tasis, Ministerio de Defensa Nacional, SIM, Servicio de Investigación Militar, Servicio de Información Militar, L-2.

1. Introducció

Resseguir la història dels camps de treball que funcionaren a Catalunya des d'abril de 1938 fins a primers de febrer de 1939 és una tasca no sempre fàcil, per bé que en els darrers anys s'ha avançat de manera significativa, no suficient però, bo i superant una mena de tabú existent en la historiografia de casa nostra, que es mostrava més aviat refractària a investigar de manera seriosa i exhaustiva l'aparell repressor que funcionà en zona republicana. L'estudi sobre la repressió a la rereguarda catalana dels historiadors Josep M. Solé i Sabaté i Joan Villarroya i Font obrí el camí, entre altres temes abordats, al coneixement d'aquest sistema concentracionari, que es complementà de manera més que notable amb l'estudi monogràfic de Francesc Badia dedicat als camps de treball, sense oblidar l'aportació que fa Queralt Solé, per bé que de manera tangencial, en la seva obra sobre les fosses comunes a Catalunya. Estudis, tots aquests, que s'han anat complementant amb altres de menors que també han contribuït a aprofundir en el seu coneixement. En general, tots aquests treballs han hagut de fer front al topall que els ha suposat no poder disposar de la documentació oficial dels camps, i haver de dependre en gran mesura d'una informació de testimoniatge i memòria, sovint

recuperada força anys després dels fets que es descriuen, amb el que això comporta de biaix de la realitat, o bé d'una documentació de postguerra, de caire judicial, i molt especialment la que generà la instrucció de la Causa General,¹ que també parteix de declaracions de testimonis, i que no sempre aquestes declaracions evidenciaven un coneixement fefaent de la realitat d'aquests centres de concentració, més enllà de la vivència i la percepció personal, sovint poc objectiva. La nostra aportació a l'estudi dels camps de treball a Catalunya durant la Guerra Civil, en concret del camp de treball núm. 3, beu necessàriament d'aquests estudis, i molt especialment del de Francesc Badia i d'una documentació inèdita fins ara, trobada a l'*Archivo General Militar de Ávila*, pertanyent a la Generalitat de Catalunya, que ens permet confeccionar la primera nòmina coneguda d'internats al camp dels Omells.²

2. La creació dels camps de treball

Els camps de treball, d'internament o de concentració amb més o menys matisos, foren creats per decret de 26 de desembre de 1936 pel ministre de Justícia de la República, l'anarquista reusenc Joan Garcia Oliver, amb l'objectiu de trobar una solució al gran augment de població penal que la guerra civil "*...y su dramático cortejo de responsabilidad-*

¹ Pel que fa a la informació que aporta la Causa General, hem de remarcar que es tracta d'una instrucció bastant pobra, feta durant els anys 1942 i 1943, per tant 4 o 5 anys més tard de la desaparició del camp, amb molt poques declaracions de presos, i moltes d'elles repetint exactament el mateix, com si es tractés d'un guió prefabricat d'antuvi o a partir d'una primera declaració.

² Vegeu la bibliografia al final d'aquest article. Tot amb tot, la documentació directa relacionada amb aquests camps i amb el món concentracionari republicà, sobretot la documentació administrativa de les oficines dels camps (plantilla i personal del camp, presos, serveis, informes d'intendència, treballs, acció repressiva, etc.), llevat d'alguna excepció, ha desaparegut. L'única documentació de la qual s'ha pogut disposar la trobem a l'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC), al *Centro Documental de la Memoria Histórica* (CDMH) de Salamanca i a l'*Archivo General Militar de Ávila* (AGMAV).

Joan Garcia Oliver,
creador dels camps
de treball.

Indalecio Prieto,
creador del
Servicio de Investigación
Militar (SIM).

Mata-segells
d'aquest servei.

des ha originado”. Els reformadors volien canviar els principis penitenciaris vigents, que eren bàsicament els de l'exemplarietat pel càstig i el control de totes les desviacions contràries al règim republicà. Tenien com a objectiu, almenys sobre el paper, “*la humanización de las penas, mediante el trabajo del reo, despertando y utilizando las energías de éste como instrumento de utilidad social y como método el más aconsejable para regenerar al delincuente y transformando así la población penal ociosa en legión de trabajadores que compense con su propio esfuerzo el daño producido a la colectividad y dé a ésta, con la perseverancia y disciplina en el trabajo, las garantías de arrepentimiento que permitan a los penados reintegrarse a la vida ciudadana sin riesgo social alguno*”.³ El decret es complementaria amb l'ordre d'11 de gener de 1937 segons la qual es creava i es regulava el Cos de Vigilants dels Camps “...destinado a la custodia y vigilancia de los penados internados en los mismos, tanto la del recinto de los edificios de alojamiento y la del exterior de los tajos de faena, como la del interior de los Establecimientos”, eina bàsica per organitzar el funcionament d'aquests centres d'internament, i finalment, durant el mes de maig del mateix any, un decret del dia 8 i una ordre ministerial del dia 15, fixaven els detalls pel que fa al treball dels presos i del règim interior dels camps de treball. El decret feia extensiu el nou règim penitenciar tant a les penes comunes com a les militars.

El primer camp de treball funcionà a Totana (Múrcia). Al camp hi serien destinats els penats condemnats pels Tribunals Populars

i Jurats d'Urgència, de menys de 60 anys, en un nombre que no podria superar els 2.000 interns, i en el destí de cada reclus es tindria en compte l'ofici o professió d'aquest. En la porta d'ingrés, un gran cartell resava: “*Trabaja y no pierdas la esperanza*”, una màxima que ben bé pot recordar la frase tristament cèlebre *Arbeit macht frei* (el treball allibera) que pocs anys més tard utilitzarien els nazis a l'entrada dels seus camps d'internament i d'extermini.

El 9 d'agost de 1937, el ministre de defensa, el socialista Indalecio Prieto, decretava la creació del *Servicio de Investigación Militar* (SIM), un servei essencialment de contraespionatge adscrit al *Ministerio de Defensa Nacional*. Aquest organisme, tanmateix, aviat es convertí també en instrument policial comunista, de repressió política contra la dissidència ideològica i els enemics potencials d'Stalin. I fou precisament el SIM qui organitzà i dirigí els camps de treball que es crearen a Catalunya durant la primavera de 1938. Una creació no exempta de conflicte pel que suposava d'intromissió en la política penitenciària del Govern de la Generalitat, tal com molt bé recorda en les seves memòries Rafael Tasis,⁴ així com també allunyada de la concepció, finalitat, característiques i dependència orgànica del que establia el decret de creació de 1936. El nou model se situava ben a prop dels esquemes de funcionament i de repressió dels gulags soviètics.

La gènesi de la seva constitució coincideix amb l'enfonsada del front d'Aragó, el 4 d'abril de 1938, en què el general Vicente Rojo,

³ *Gaceta de la República: Diario Oficial* (30/12/1936), núm. 365.

⁴ Rafael Tasis i Marca (1906-1966) ocupà el càrrec de director general de Serveis Correccionals. Les seves memòries constitueixen un document imprescindible per poder conèixer les interioritats del sistema penitenciar de la Generalitat republicana durant la guerra, així com el conflicte competencial amb els òrgans corresponents del Govern de la República a partir dels fets de maig de 1937. “La meua preocupació fonamental era aquesta: com podrien evitar-se les intromissions d'una burocràcia àvida de dominació, tradicionalment anticatalana –si més no, antiautonòmica–, dotada d'una reglamentació rígida i d'un fort “esperit de cos”?”

cap de l'Exèrcit de la República, ordenava la construcció de les "*lineas sucesivas de defensa en Cataluña*". En total haurien de ser sis línies de fortificació amb l'objectiu d'impedir la progressió de l'exèrcit rebel d'oest a est i protegir per tots els mitjans les comunicacions fins a la frontera amb França. Amb l'objectiu de facilitar aquests treballs, però sobretot pensant en la segona línia de fortificació, al costat de les unitats de fortificació i disciplinàries de l'exèrcit, el SIM disposà la creació de sis camps de treball a Catalunya.

Els camps, exceptuant el primer que servia de dipòsit general de presos, van canviar de destinació en funció de les necessitats militars de fortificació. Foren els següents:

Camp de treball núm. 1: Poble Espanyol de Montjuïc, Barcelona (Barcelonès).

Camp de treball núm. 2: l'Hospitalet de l'Infant i Vandellós (Baix Camp), amb un camp accessori a Tivissa (Ribera d'Ebre). Més tard fou traslladat a Montferrer i al nord de la Seu d'Urgell (Alt Urgell).

Camp de treball núm. 3: Els Omells de Na Gaia (Urgell). Més endavant s'instal·là a Vila-sana (Pla d'Urgell) i després a Cabó (Alt Urgell).

Camp de treball núm. 4: Concabella (Segarra). Després passà a Barbens (Pla d'Urgell), posteriorment a la Serra de Rialb (Noguera), el Tossal (Noguera), Torà (Segarra) i finalment Rajadell (Bages).

Camp de treball núm. 5: Ogern (Alt Urgell). Traslladat després a Anglesola (Urgell).

Camp de treball núm. 6: Falset (Priorat), amb ramificacions a Cabassers, Gratallops, la Figuera i Porrera (Priorat). Passà després a Arbeca (les Garrigues), on fou annexionat al núm. 3 i posteriorment a Cabó (Alt Urgell).

Fora de la jurisdicció del SIM hi havia també el camp de Clariana de Cardener (Solsonès), que albergava el Batalló Disciplinari núm. 5

de l'exèrcit republicà, i el camp de la Pelosa, a Roses (Alt Empordà).

3. L'arribada del camp als Omells de Na Gaia

Entre la segona quinzena d'abril i la primera setmana de maig, foren concentrats a la presó Model de Barcelona un gran contingent de reclusos procedents sobretot de les presons de Girona, Figueres i Mataró, amb destinació als diferents camps de treball, sobretot amb l'objectiu de participar en les obres de fortificació de diferents trams de la línia de defensa L-2.

El primer contingent de presos sortí el dia 23 d'abril de Barcelona amb destinació al camp dels Omells de Na Gaia,⁵ on es constituïria el camp de treball núm. 3. No fou l'expedició més nombrosa enviada des de Barcelona als camps, aquesta fou la que recalà a Concabella, però el nombre de presos provinents d'altres centres penitenciaris, probablement de Lleida i Tarragona, aniria creixent en dies i mesos posteriors.

Els presos sortiren custodiats, a peu, de la presó Model a la mitja nit del dia 23 d'abril, baixaren pel carrer d'Entença i continuaren per la Gran Via fins a l'estació del Nord. Allà els esperava un tren que, via Manresa, els portaria fins a Cervera. Sortiren de Barcelona a les vuit del matí i arribaren a Cervera deu hores més tard. Un cop a la capital de la Segarra, en formació, foren conduïts fins a l'església parroquial de Santa Maria, on hi passaren dues nits. Passat aquest temps, foren conduïts de nou a l'estació, des d'on en sortiren amb destinació a Bellpuig, a on hi arribaren el dia 26 a migdia.⁶ Hores després, la columna de presos emprengué el camí dels Omells per la carretera de Belianes i Maldà. Després, seguint camins de carro, fins a destinació, a on hi arribaren ja de nit. Un cop allà, foren distribuïts entre l'església, un vell molí d'oli i una pallissa.

El perfil dels presos que anà a parar al camp dels Omells el constituïen des de presos comuns i presos polítics que complien penes

⁵ Un informe del 25 d'octubre de 1938 que hem pogut trobar a l'*Archivo General Militar de Ávila* (AGMAV) ens relaciona nominalment el contingent de 661 presos que surten de la Model el dia 23 d'abril de 1938 cap als Omells de Na Gaia. Aquesta és l'única xifra certa de què disposem, tot i que probablement no és definitiva atesa la més que probable incorporació de nous reclusos durant els dies, setmanes i mesos posteriors. Vegeu l'apèndix final.

⁶ El relat del viatge, empresonament a la parroquial de Cervera, les condicions en què visqueren i la marxa vers el camp dels Omells de Na Gaia, així com l'estada, el treball i desplaçament del camp, hom ho pot seguir bé, entre d'altres, gràcies a l'obra de Francesc Badia i als escrits deixats pel metge i farmacèutic barceloní Joan Pujol i Poch, que foren recollits i comentats per l'estudiós de Verdú Ramon Boleda en aquesta mateixa publicació, l'any 2000.

militars, a detinguts preventius i penats per desafecció, militars o membres dels cossos de seguretat de l'Estat desafectes, pròfugs i desertors, homosexuals, detinguts per intentar fugir de la zona republicana, eclesiàstics o laics de manifesta religiositat, membres de la CNT-FAI, Joventuts Llibertàries, i del POUM, personal civil de zones ocupades, infractors de proveïments i transferència de capitals, i probablement algun brigadista internacional així com algun oficial i presoner de guerra, per bé que pocs.

El dia 27 d'abril els presos del camp iniciaren els treballs de fortificació amb l'excavació de línia contínua de trinxera pels voltants de la població⁷ i de l'Espluga Calba. Aquests treballs en aquest sector de la L-2 finiren al setembre de 1938, bo i abandonat els Omells el dia 24. Seguidament, els presos foren traslladats a Vila-sana, per acabar, ja començada l'ofensiva franquista sobre Catalunya, a la Vall de Cabó on coincidiren amb presos del camp de treball núm. 6 que retiraren junts cap a la frontera.

⁷ Una memòria detallada del camp, del 15 al 21 de maig de 1938, hom pot consultar-la a l'AGMAV, *Cuartel General del Generalísimo*, Carpeta 3004/1938, sota l'epígraf "Propuesta de organización y funcionamiento de campos de trabajo". La memòria —diu el document— "...está destinada a explicar, en breves palabras, la formación e historia del campo de trabajo número tres durante el mes de Mayo de 1938", però és una versió maquillada de la realitat. Detalla, per bé que de manera parcial, l'organització del camp, de l'oficina tècnica i de l'oficina administrativa, detall del moviment de terres en les tasques de fortificació, gràfics inclosos, serveis sanitaris, intendència, oficis i serveis diversos (barberia, fusteria, mecànics i ferrers, electricista, sabaters, bugaders i cuiners). En una propera edició de la revista, en reproduïrem els continguts i analitzarem les condicions de vida i de treball al camp, així com l'activitat repressiva.

APÈNDIX

Relació nominal dels 661 presos i presoners que són lliurats al SIM el 23 d'abril de 1938 amb destinació al camp de treball núm. 3 dels Omells de Na Gaia.⁸

Font: *Archivo General Militar de Ávila*, C. 3012, Cp. 5, doc. 1.

A

Abelló Barrios, Josep
Acosta Giménez, Cristóbal
Acosta Giménez, Mariano
Adam Fluvià, Lluís
Adam Puget, Eudald
Adern Reñé, Lluís
Adón Soriano, Francisco
Aguilar Martínez, Modesto
Alberich Iraizor, Rafael
Alcaraz Carrión, Urbano
Aleu Padreny, Antoni
Alfonso Martí, Ramon
Alonso Gilart, Antoni
Aloy Esparver, Miquel
Aluja Palau, Josep
Aluja Palau, Tomàs
Álvarez Moreno, Manuel
Alzina Mas, Josep
Amat Esteva, Joan
Andrade de Vaquero, Antonio
Andrés Ballester, Lluís
Andrés Navascues, Andrés
Andreu Galopa, Jaume
Anglí Escolà, Joan
Anta Fraile, Santiago
Antequera Arias, Francisco
Antón Quinto, Tomás
Aparicio Caballero, Casto
Aparicio Revuelto, Enrique
Aragó Simarro, Josep
Aragonès Aragonès, Joan
Arando Campanales, José
Arbat Vilagran, Lluís
Arbós Batista, Lluís
Ardanuy Gallifa, Andreu
Argelaga Marquès, Enric
Argemí Fontanet, Joan
Argemí Roca, Lluís
Argila Font, Josep
Arias Bronchal, Ignacio
Aris Oliver, Antoni
Armada Rabés, Claudi
Armengol Crusella, Esteve
Arnau Calderon, Joan
Arnau Carrosa, Joan
Arnau Mora, Josep

Aroca Moraleda, Juan
Arona Latorre, Santiago
Arquero Martínez, Carlos
Artés Franco, Joaquim
Artigas Casas, Antoni
Asencio Alda, Fermín
Auger Ferrer, Joan
Aura Mir, Rafael
Avellanet Tort, Manuel
Ayat Figueras, Joan
Azcona Cruz, Bonifacio

B

Bach Pons, Enric
Badia Camps, Teodor
Badia Sofias, Josep Maria
Baeza Palacín, José
Balada Mestres, Eduard
Balcells Masdeu, Salvador
Ballarín Ruiz, Manuel
Ballen Pérez, Manuel
Baque Font, Antoni
Baquero Sanz, Francisco
Barceló Cisquer, Guillem
Bardi Martí, Joaquim
Bardia Vicente, Ramón
Bargalló Castellví, Domènec
Barrera Escuder, Lluís
Barri Casanovas, Joan
Barruezo Zamora, Manuel
Bas Agustín, Luis
Baviera Navarro, José
Bello Prats, José
Benito Gombau, Armand
Benzal Rebollo, Julián
Berguer Piñol, Vicenç
Bernardo García, Ramón
Bernia Sánchez, Miguel
Bibilona Vilella, Juan
Biosca Blai, Jaume
Birosta Sabater, Luis
Blanch Callao, Joan
Blanco de la Iglesia, Claudio
Blanco Manso, Antonio
Blanzago Loren, Antonio
Blázquez Sastre, José
Bofill Alsina, Pascual

⁸ El llistat l'hem obtingut d'una relació ordenada alfabèticament i per dates de sortida, de 1.755 reclusos, menys algun que es repeteix. La relació nominal porta la data del 25 d'octubre de 1938, i va signada pel director general dels serveis correccionals de la Generalitat de Catalunya, Rafael Tasis. El llistat, mecanografiat, pot contenir algun error de transcripció de cognoms, també de noms, alguns dels quals hem pogut corregir per l'evidència de l'equivocació.

Bogoña Caballés, Joan
Boix Casanovas, Josep
Bolívar Masé, Xavier
Bolívar Pera, Joaquim
Bonastre Vergé, Pere
Bonell Bosch, Lluís
Bonell Sellar, Josep Maria
Bonet Oleo, Valeri
Borona Aragonés, Salvador
Borràs Castell, Alfred
Borràs Castell, Pere
Borràs Feliu, Josep Maria
Borri Guasch, Sebastià
Bosch Castelar, Joan
Bosch Molina, Joan
Brau Andreu, Josep Joan
Bravo Segura, Gabriel
Bru Vallespí, Josep
Busquets Fortuny, Josep
Busquets Mallafré, Josep
Busquets Prats, Esteve
Busquets Teixidor, Fermí
Bussoms Subirats, Josep

C

Caballé Calvet, Jacint
Caballero Amaya, Doroteo
Caballero López, Francisco
Caballero Ruiz, Manuel
Cabestany Ferran, Josep
Cabré Pitlumayo (sic), Emili
Calmet Oliver, Antoni
Calvet Panisello, Josep
Campaño Vidal, Miguel
Camprubí Cuadrat, Ramon
Camps Ubach, Rafael
Canals Alemany, Josep
Canals Llucià, Joan
Canivell Orellana, Ricard
Carcagente López, Martín
Cardona Gisbert, Pere
Carmelo González, Emiliano
Carrero Reberté, Ricard
Carreto Gómez, Teodoro
Carvajal Peralta, Antoni
Casa Ventura, Joan
Casadevall Albert, Joan
Casals Aceran, Alfons
Casals Amargó, Pere
Casals Rovira, Joan
Casals Serrat, Isidre
Casas Gomis, Josep
Casillani Pera, Enric
Castelló Naval, Ramon
Castells Valls, Ferran
Castillo Peraleda, Antonio
Cazorla Pedrero, Juan
Cerezo Guerrero, Daniel
Cerezo Pérez, Alfonso
Cespon Campo, Elías
Chies Cardona, Raimon
Cid Mascarell, Josep

Civillé Fornos, Josep
Civit Aguilar, Jaume
Claros Castell, Manuel
Clergues Marimon, Salvador
Climente Aguado, Pascual
Clofent Civit, Ramon
Clos Solans, Ramon
Cobos Bosch, Ramon
Colita Rovira, Pío
Coll Plom, Joan
Colomer Rull, Josep
Comajuana Arqués, Lluís
Comas Marzal, Valeri
Comas Munné, Josep
Comuñez Castro, Evaristo
Constans Casas, Joan
Cornadó Marcet, Joan
Corominas Fernández-Peña, Alfonso
Costa Abat, Francesc
Cots Blai, Joan
Creo Mayo, José
Cruells Anton, Artur
Cuadrada Gallifa, Lluís

D

Dabau Brugués, Pere
Dalmau Bou, Pere
Dalmau Casadell, Salvador
Darné Verges, Francesc
Deo Ates, Amador
Díaz de la Natividad, Juan
Díaz González, Fernando
Diéguez Cabezo, Francisco
Díez Rico, Luis
Dolcet Rosich, Joan
Domènech Serrat, Joan
Domínguez Casado, Antonio
Dominich Cardona, Mateu
Duart Palomar, Miquel
Duch Roca, Ramon
Dueso Tello, Federico
Duran Palet, Josep Maria

E

Egea Orca, Antonio
Elcacho Cuya, Julio
Escarrà Serrat, Pelegrí
Escofet Mora, Joan
Espart Gorritz, Josep
Espel Torner, Pere
Espino Serra, Antoni
Espinosa Aznar, Juan
Esteban Gil, Félix
Esteve Pibernat, Joan
Estol Pascual, Joaquim
Estrena Morcillo, Pere
Estrich Rovira, Josep

F

Fa Domènech, Joaquim
Fabregat Comas, Ramon
Faiga Vives, Josep

Farré Samsó, Ramon
Ferial Guillén, José
Fernández Devesa, Francisco
Fernández Díez, Rodrigo
Fernández Julià, Lluís
Fernández Rodríguez, José
Fernández Rovira, Lluís
Fernández Victorio Sain Serd (sic)⁹
Ferrando Tena, José
Ferrer Puigbò, Pere
Ferrer Sola, Esteve
Ferrer Torres, Antoni
Ferrer Verbis, José
Ferrerres Pascual, Antoni
Ferrusola Callís, Benvingut
Fonollosa Sancho, Pere
Font Llobet, Rafael
Font Moreu, Julià
Font Serrat, Rafael
Font Traval, Josep
Fontaner Garcia, Santiago
Forns Cardús, Francesc
Fargas Font, Josep Maria
Franci Montull, Rafael
Freixas Escuder, Joan
Fuentes Álvarez, Manuel
Fuentes Conde, Antonio
Fullerachs Pujol, Josep

G

Galceran Vila, Ramon
Gallardo Cerdà, Joan
Gallardo Vega, Francisco
Galopa Pascual, Joaquín
Gandol Domènech, Artur
Garay Lletget, Frederic
García Baldús, Francisco
García Belmonte, Francisco
García García, Antonio
García Hernández, Gonzalo
García Menéndez, Andrés
García Pertierre, Gregorio
García Sánchez, Vicente
Garrido López, Manuel
Garriga Masip, Salvador
Garriga Soromells, Joan
Gas Bel, Ramon
Gassa Gassa, Francesc
Gasser Molins, Ulrich
Gasulla Vidiella, Manuel
Gausiachs Huguet, Antoni
Geli Lamata, Joaquim
Genovès Moles, Martí
George, German
Gil Catalán, Manuel
Gil Pérez, Alfons
Gil Sanz, Àngel
Gil Serrano, Julio

Giménez Torres, Ferrando
Gómez Moreno, Mateo
Gómez Sáinz, Constantino
Gomila Crepi, Cristóbal
González Mariscal, Antonio
González Pérez, Samuel
González Rochela, José
González Romero, Manuel
Gràcia Ortell, Tomàs
Graells Roca, Jaume
Granell Portolés, Emili
Granollers Genisans, Francesc
Grau Batlle, Valentí
Grau Coll, Joan
Grau Montagut, Jaume
Gudiol Ricard, Ramon
Gudiol Verdú, Josep
Guibernau Aubià, Josep
Guillamon Hurtado, Genís
Guillem Cercós, Ramon
Guillem Pérez, Nicolau
Guinea Aldabó, Jesús
Guitart José, Joaquim
Guix Ayats, Hilari
Gutiérrez Alonso, Alfonso

H

Hellín Sol, Víctor
Heredia Salguero, Antonio
Hernández Calvo, Gonzalo
Hernández Caballero, Santiago
Hernández García, José
Hernández Pinto, Fernando
Hernández Pretiño, Juan
Hernández Prieta, Daniel
Herrera Crespo, Enrique
Herrera Vélez, Aurelio
Herrero Andreu, Antoni
Herrero Gómez, José
Hidalgo Sánchez, Sixto
Hidalgo Sánchez, Victoriano
Homar Gibern, Joan
Huerta Expósito, Manuel

I

Iglesias Capell, Josep
Iglesias Guardis, Ramon
Iglesias Paz, Zacarías
Iniesta Merino, Antonio
Isclé Rovira, Ignasi

J

Jener Condau, Josep Maria
Jiménez Moreno, Juan
Jordán Olfina, Santiago
Jordana Font, Antoni
Jové Barrera, Andreu
Jové Carbonell, Antoni

⁹ Transcrivim literalment de l'original. El nom correcte podria ser Victorio Fernández Sain Serd, bo i dubtant de la transcripció del segon cognom.

Juaristi Sorozábal, Félix
Julián Mallol, Joaquim
Junes Prat, Francesc

L

Labrador Marqués, Bienvenido
Lacruz Baratech, Rogeli
Latorre Villegas, Francisco
Lisbona Valls, Joan
Llop Mateo, Emili
Llopart Castells, Antonio
Llopis Melchor, Josep
Lloreda Hedesa, José María
Llorens Inglés, Arbobes (sic)
Lloria Díaz, Valentín
Lloveras Carreras, Manuel
Lluís Cid, Josep
Llurda Blanch, Josep
López Aragonés, José
López Caro, Fernando
López Caro, Juan
López Iniesta, Francisco
López López, Carmelo Felio (sic)
López Sánchez, Ángel
Lorca Izquierdo, Cayetano
Lorente Segura, Joaquín
Lui García, Federico

M

Madolell Rueda, Juli
Magalló Peralta, Joaquim
Magán Santos, Eduardo
Magarolas Targa, Francesc
Magdaleno Laca, Eladio
Magnet Morella, Ramon
Malferrerres Clos, Sebastià
Mallofré Marcet, Josep
Manresa Claramunt, Lluís
Marco Coresa, Vicente
Marcos Signes, Joan
Maresma Maresma, Domènec
Maresma Maresma, Joan
Maresma Navarra, Martí
Mariñosa Closas, Mariano
Maristany Astals, Òscar
Maroto Valdivieso, Gerónimo
Márquez Serrarols, Agustí
Martí Prats, Josep
Martín Aresté, Daniel
Martín Domínguez, Adrià
Martín Núñez, Carlos
Martín Vives, Miquel
Martínez Acosta, Juan
Martínez Bautista, José Eusebio
Martínez Jerez, José
Martínez Martínez, Francisco
Martínez Ortega, Juan
Martínez Picavía, Lluís
Martínez Ramírez, Lluís
Mas Comasolivas, Joan
Mas Llusà, Melcior
Masip de Barceló, Josep

Masip de Barceló, Lluís
Masip de Barceló, Manuel
Masip Ferrández, Josep
Masoni Mateo, Josep
Masplans Vila, Miquel
Massip Sala, Lluís
Matas Orriols, Josep
Mateo Torner, Ramon
Mauri Blancher, Ramon
Mayol Solé, Josep
Mayola Solà, Joan
Menció Mañé, Mateu
Merino Melero, Santiago
Millán Azuara, José
Minoves Bonjorn, Eusebi
Mir Moragas, Domènec
Miró Otal, Pere
Molina Alexandre, Salvador
Montes Tarragó, Francesc
Montoya García, Andrés
Montsech Alavedra, Miquel
Montserrat Bascur, Pere
Mora Asens, Benito
Mora Prats, Enric
Morales, Florencio
Moratas Martínez, Domingo
Moratones Masoliver, Pere
Morell Morell, Salvador
Moreno Aranda, José
Moreno Cordiva, Valeriano
Moreno Garbua, Pedro
Moreno Olmos, Mariano
Morer Camps, Joan
Mota Ferrero, Josep
Moya Oliver, Lluís
Moyal Qeral, Josep
Muns Batlles, Modest

N

Nadal Ubarri, Ignasi
Nandu Bon, Alfons
Navarro García, Manuel
Navarro Martínez, Ramon
Navarro Mur, Gregori
Navarro Prades, Eleuterio
Navarro Rubio, Justo
Negre Salas, Juli
Neide Bede, Cesáreo
Nevot Ortiz, Miquel
Nicolau Argelaga, Antoni
Ninot Soler, Josep Jaume
Noguera Flotats, Josep

O

Ochoa Cabello, Francisco
Oliva Roma, Pere
Olivares Angosts, Joan
Olivera Jubany, Pere
Orriols Solà, Josep
Ortín Font, Francesc
Ortiz Larruscain, José
Orts Adelantado, Josep

Osete Sanz, Josep Maria
Overet (o Oleret) Gràcia, Juli

P

Pablo Ruiz de Austria, Modesto
Padreny Aleu, Josep Maria
Pagès Casanovas, Ismael
Pallejà Pal, Josep Maria
Pallejà Solanells, Ricard
Pancho López, Enriquer
Paredes Pla, Francesc
Parra Artero, Alfonso
Parra Castaños, Joaquín
Parramon Carres, Pere
Pascual Mero, Manuel
Pastoret Ubach, Josep
Peiró Figueras, Joan
Pelegrín Anselmo, Lorenzo
Pera Puig, Francesc
Pérez Barnés, Benvingut
Pérez García, Mario
Pérez Hernández, Nicolás
Pérez Martínez, Josep
Pérez Morales, Alfonso
Pérez Pérez, Antonio
Pérez Pitxot, Gabriel
Pérez Sevilla, Jesús
Pérez Sorondell, Josep
Pina Urzet, Francesc
Piñol Pérez, Enric
Pla Sangrà, Francesc
Planas Duran, Josep
Playà Busquets, Joan
Poch Bundó, Xavier
Pons Engit, Josep
Porta Armengol, Pau
Portugués Hernando, Josep
Poveda Dolz, Joan
Pover Marchal, José
Prado Castanys, Francesc
Prado Romas, Joan
Prats Mariné, Ramon
Prats Verdura, Manuel
Puig Boner, Agustí
Puig Ponsa, Joan
Puig Ribas, Josep
Puigbarraca Vila, Josep
Puigdoriol Casademunt, Josep
Puigferrat Marqués, Lluís
Pujol Bertran, Josep
Pujol Poch, Francesc
Pujol Poch, Joan

Q

Queralt Gilabert, Ignasi
Querol Cervelló, Francesc
Quiroga Ibarra, Rafael

R

Ramírez Figueras, Juli
Ramon Vila, Benet
Rauret Robert, Joan

Rebollo Galeote, Martín
Recasens Cladellas, Gaietà
Recasens Garcia, Guillem
Recasens Granados, Lluís
Recasens Ventosa, Joan
Reizábal Becerril, José
Reverter Capseta, Josep
Reyes Vila, Emilio
Ribas Alabau, Francesc
Ribas González, Ignacio
Ribera Domènech, Lluís
Ricard Torrens, Josep
Riera Codina, Antoni
Ripoll Sibino, Antoni
Rius Albas, Víctor
Roas Martínez, Juan
Robles Gómez, Antonio
Roca Amit, Joaquim
Roca Frou, Enric
Roca Frou, Joan
Roca Monferrer, Manuel
Roca Montell, Pascual
Roca Roqué, Joan
Rodés Piera, Joan
Rodríguez Arroyo, Enriquer
Rodríguez Cerezuela, Francisco
Rodríguez Cunill, Josep
Rodríguez Frutos, Ventura
Rodríguez Ortiz, Francisco
Rodríguez Rodríguez, Francisco
Rodríguez Solís, Josep
Rodríguez Torrens, Josep
Roig Arnau, Josep
Roig Cabré, Xavier
Roig Hospital, Jaume
Roig Hospital, Joaquim
Roig Pujol, Jaume
Roig Vinardet, Joan
Rojals Casanovas, Francesc
Romacho Machado, Manuel
Roman Carrasco, José
Romero Font, Josep
Ros Esteve, Ramon
Rosell Cerdà, Joan
Rosell Cerdà, Joaquim
Rosell Martínez, Joan
Roselló Molina, Joan
Roset Coris, Emili
Roset Mestres, Joan
Rosiñol Cornadó, Isidre
Roura Guillem, Francesc
Roura Torra, Pere
Rovira Badia, Joan
Rovira Gallifa, Vicenç
Rubieras Pericas, Jaime
Rueda Clavela, Emilio
Rueda Clavero, Javier
Rueda Rodríguez, Francisco
Ruiz Aduain de Zumalaya, Mario
Ruiz Guerrero, Francisco
Ruiz Rodríguez, Vicente
Ruiz Tomás, Juan

S

Sabater Pàmies, Pau
 Samper Samper, Dionís
 Sánchez Caballero, Juan
 Sánchez Calvet, Evarist
 Sánchez García, Francisco
 Sánchez García, José
 Sánchez Gronchal, Isidro
 Sánchez Larosa, Francisco
 Sánchez Serafín, Francisco
 Sanjurjo Fernández, Fernando
 Sans Guerrero, Josep
 Sans Guerrero, Manuel
 Sans Hernández, Teodor
 Sans Pedral, Daniel
 Sansebastián Rodríguez, Julio
 Santanera Ginebra, Ramon
 Santiago Fernández, Juan
 Santos Caso, Bautista
 Sapera Fina, Joan Antoni
 Sardà Ayats, Joan
 Sargatal Pagès, Miquel
 Segador Borrasca, Salvador
 Segurado Luengo, Casimiro
 Sentís Mateo, Antoni
 Serra Barnes, Francesc
 Serra Gasulla, Frederic
 Serramalera Cost, Pere
 Serrano Suñé, Joaquim
 Serrate Asens, Ramon
 Serret Vidal, Josep
 Sim Molí, Gregori
 Siol Munné, Ernest
 Sobrino Guardiola, Lluís
 Soldevila Llorens, Fèlix
 Soler Brunet, Josep
 Soler Gabit, Carles
 Soler Mele, Josep
 Soler Morell, Ramon
 Soler Salas, Eduard
 Soler Salas, Rafael
 Soler Torra, Jaume
 Soler Torra, Josep Maria
 Sóller Silveira, Manuel
 Solsona Alberque, Josep
 Sopena Gussich, Josep
 Sorina Salas, Manuel
 Sospedra Taras, Josep
 Suñer Domènech, Llorenç
 Suñol Mas, Carles
 Suñol Mas, Lluís
 Suñol Mas, Salvador
 Suñol Suñol, Salvador
 Surribas Espinosa, Antoni

T

Tàpias Mola, Pere
 Teixidor Ginesta, Josep
 Tejero Rodríguez, José
 Terraz Ulgar, Antonio
 Tirado Alonso, Rafael

Tocho Domínguez, Emilio
 Tofiño Ovejero, Blas
 Tomàs Casas, Joan
 Toribio del Valle, Julián
 Tormo Sánchez, Juan
 Torrens Farreras, Casimir
 Torrens Ferrer, Ramon
 Torrens Tomàs, Antoni
 Torrentbò Maimó, Enric
 Torres Mármol, Amadeo
 Torres Torres, Fernando
 Trias Bertran, Alexandre
 Trias Bertran, Ignasi
 Trigo Guerro, Juan
 Triola Bosch, Narcís
 Trullàs Vilalta, Ignasi
 Tudela Ponce, José

U

Unico Marqués, Francisco
 Uriol Castro, Eugeni
 Urral Lagalde, Juan
 Urtos Quintana, Francisco

V

Vadrillo Zorrilla, Agustín
 Valero Martín, Alberto
 Valldoseda Ramon, Josep
 Vallica Descals, Daniel
 Vallina Cueto, Emilio
 Valls Valls, Joan
 Valls Valls, Josep
 Veloso Sánchez, Vicente
 Ventura Pallarès, Antoni
 Verdú Marote, Antoni
 Vergés Aixelà, Xavier
 Verne Terán, Pedro
 Vidal Pérez, Manuel
 Vigo Moret, Moisés
 Vila Anet, Valentí
 Vila Bernet, Miquel
 Vilajosana Garriga, Joaquim
 Vilaplana Direfau, Lluís
 Vilella Corominas, Pere
 Villaret Tena, Francesc
 Villasarte Zorrilla, Aurelio
 Visi Hospital, Jaume
 Vitlloch Busquets, Dalmau
 Vitlloch Coll, Josep
 Vivancos Anedre, Francisco
 Vives Mateu, Alfred

Z

Zabal Zubiérrez, Mariano
 Zaldívar Sancho, Manuel
 Zambudio García, Blas
 Zamora de Haro, Juan
 Zamora Tifón, Enrique
 Zanon Corachán, Eulogio
 Zanon Grim, Luis

Bibliografia

- ALCALÀ, Cèsar. *Les presons de la República. Les txeques a Catalunya (1936-1939)*. Barcelona: editorial Base, 2009.
- BADIA I BATALLA, Francesc. *Els camps de treball a Catalunya durant la guerra civil (1936-1939)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2001 (Biblioteca Abat Oliba, 235).
- BOSCH I GIMPERA, Pere. *Memòries*. Barcelona: Edicions 62, 1980 (Biografies i Memòries, 5).
- BOLEDA I CASES, Ramon. "El camp de concentració núm. 3 dels Omells de Na Gaia durant la Guerra Civil. Testimoni del metge Joan Pujol i Poch". *Urtx* [Tàrrrega] núm. 13 (abril de 2000).
- CARDONA I REGADA, Jordi. *Camí de l'infern. Presoners en temps de guerra al camp de treball d'O-gern*. Lleida: Pagès editors, 2009 (Col·lecció Guimet, 119).
- CREUS I SETÓ, Gregori. *Memòries d'un vicari general de la Seu d'Urgell, delegat permanent per a Andorra*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998 (Biblioteca Abat Oliba, 206).
- GARCIA OLIVER, Juan. *El eco de los pasos*. Barcelona: Ibérica de Ediciones y Publicaciones, 1978.
- Gispert I Regualta, Narcís. *Com vaig viure la guerra 1936-1939. Memòries*. Girona: l'autor-Parròquia de Cervià de Ter, 1987.
- PAGÈS BLANCH, Pelai. *La presó Model de Barcelona. Història d'un centre penitenciari en temps de guerra (1936-1939)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996 (Biblioteca Abat Oliba, 168).
- SABATER, Miguel. *Estampas del cautiverio rojo. Memorias de un preso del SIM*. Barcelona: Librería Religiosa, 1940.
- SANS, Ricard Maria. *Montserrat 1936-1939. Episodis viscuts*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984 (Club de Butxaca, 110).
- SOLÉ I BARJAU, Queralt. *Els morts clandestins. Les fosses comunes de la Guerra Civil a Catalunya (1936-1939)*. Catarroja: Editorial Afers, 2008.
- SOLÉ I SABATÉ, Josep Maria (dir.). *Història de la presó Model de Barcelona*. Lleida: Pagès editors, 2000.
- SOLÉ I SABATÉ, Josep Maria; VILLARROYA I FONT, Joan. *La repressió a la rera guarda de Catalunya (1936-1939)*. 2 vol. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989 i 1990 (Biblioteca Abat Oliba, 75 i 84).
- SOLÉ I SABATÉ, Josep Maria; VILLARROYA I FONT, Joan (dtors.). *Breu història de la Guerra Civil a Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, 2005.
- TÀSIS, Rafael. *Les presons dels altres: records d'un escarceller d'ocasió*. Barcelona: editorial Pòrtic, 1990 (Vides i Memòries 2).